

6. ԿԱՐՄԻՐ ԿՈՎԻ ԽԵՔՅԱԹԸ

Ժամանակով կըլնի մեկ մարդ, մեկ կնիկ, հրկու հրեխա՝ մեկ տղա, մեկ ախչիկ. ըտոնց մե կարմիր կով կըլնի: Որ մե ժամանակ կընցնի, էտ մարթի կնիկը կըմեռնի: էտ մարթը նախըի հր, էտ նախըին կէթա ուրին մե ետնի կին կըբերա, էն հրեխեքին չըպախա, չըպախպանա, էն նախըին ուրան կնկան կասեր. «Կնի՛կ, ախր էս էլ քու ճժերն են, պախա՛»:

—Ձէ՛, բան չունես, գնա՛ քու նախրի խետ, ընտոնք ընձնե չեւած, ի՞նչ պըտի պախես:

էտ նախըու իլաջը կտրավ, ուրան ճժեր կըտաներ խըտ ուրին, էլ էնը թողե տուն, որ էն կնիկ տփեր, չարչըրեր: էտոնց ունին մե կարմիր կով, էտ կարմիր կովը կասեր էտ հրեխեքին. «Դու մի՛ վախեցեք, դու նատե՛ք, ես նախիր կըպախեսմ»: էտ կարմիր կովը չուր իրկուն նախիր կըպախեր կըժողվեր: էն հրեխեք կըքչին, բերին տուն: Ըտոնց էտ ետի մերը օրական մեկ խատ խացի կուտ կըտեր էտ հրկըսին, որ կուգեր խացի վախտը, կարմիր կովը կուգեր կըկայներ, կաթ կըտեր, էտ հրեխեք կուտին:

Մեկ ժամանակ ընցավ, էն կնիկը մեկ ախչիկ բերեց, էն եթիմ հրեխեքին էնը սիրե, ուրան ախչկան կըսիրեր, էտ կարմիր կովն էլ էն հրեխեքին կըսիրեր: էն կնկա ախչիկը հելավ տասը տարեկան, էն էլ օղորկեց նախիր, էն եթմներին կասեր. «Ինչ որ դուք կուտեք, էտմալ կըլավցեր եք, էն էլ իմ ախչկան տվեք, իմ ախչիկն էլ ձեզի պես լավնա»: Ախչկա խետ կըղներ չորս-խինգ խաց, կովն էն հրեխեքին սավըցուց. ասավ. «Դու մի՛ վախեցեք, էն ախչիկն էլ թո գա իմ կաթն ուտա, իմ կաթն ընդուր դառն ա, ձեզի՛ քախցր»:

էն ախչիկ, քանի գնաց, բարակեց, էն եթմներ կըլավցան, նախըին էլ խեղճցեր հր, չըր կանա հրթա նախիր: Մերը ախչկան կըխարըցներ, կասեր. «Ախչի՛, քեզի խետ կըղնեմ խինգ խաց, ընդոնց հրկըսին կըտամ մեկ կուտ, ընչի՞ ընդոնք կըլավնան, ընչի՞ դու խեղճըցեր ես»:

Ախչիկն մոր կասեր. «Նանե՛, ես էն կարմիր կովի կաթ որ կու-

տիմ՝ էնենց դառն ա, սիրտս կըխառնա, էն թավուր դառն ա, ընդունք որ կուտեն, խարցնեմ ընդունց կասեն՝ չատ քաղցր ա»:

—Շատ լավ, հիրկուն թո հըլա էն կարմիր կով գա՛:

Էլ ախչկան չըթողեց էթեր նախիր: Էն մե օր էտ կնիկը սապախտան հելավ, մարդին ասավ. «Հէսօր գիշեր ես մե հրազ եմ տեսեր»:

—Ի՞նչ հրազ ես տեսե, կնի՛կ:

—Ապա էս իմ ախչիկ էսքան խեղճցե, դու ըսկի տիրութեն չես անե, ախր իմ ախչկան ցավ ա դիպե, հուխտ էլ տարա չըսաղցավ. գիշեր հերազի մեջ տեսա, մե սուրբ ինձի խասկըցուց, թե էն ձեր կարմիր կովը որ մորթեք, անեք էտ ախչկան մատաղ, չատ չուտով կըլավնա:

—Կնի՛կ, բա ախրը մենք կարմիր կով որ մորթենք, ախրը թան չըլնի, մածուն չըլնի, բա մենք մեր հերխեք ինչո՞վ պախենք:

—Ձէ՛, պըտի մորթես:

Նախրչու իլաճ կտրավ, ասավ. —Լա՛վ, կնի՛կ, առավոտ մորթեմ:

Կարմիր կովը էսօր նիաթ կախեր էր, հիմացավ, որ ուրին կըմորթեն:

Էտ ախչիկը, էտ տղենը, որ էկան կաթ ուտելու, տեսան, որ կարմիր կով ուրան նիաթը կախեր ա, խարցըրին. —Մեր մերիկ կարմիր կով, դու ընչի՞ ես քո նիաթ կախե:

—Անուշի՛կ, անծնվա՛ծ որթիք, ընձի կըմորթեն, ձեր էն խորթ մեր:

—Ընչի՞:

—Ուրան ախչկան մատաղ ա ասեր, ընձի կըմորթա:

—Մեր մերիկ կարմիր կով, մենք հիրիկուն կէթանք մեր խոր, մեր մոր լավա կենենք, ոտներ կըպաքենք, ձեռներ կըպաքենք, պալքի քեզի չըմորթեն:

Կարմիր կովն ասավ. —Ձէ՛, չէ՛, էտմալ մի՛ ասեք, էտմալ կասեք, ձեզի կըտփա, իմ սիրտ կըմըռմըռա. ձեզ մե բան կասեմ: Որ ընձի կըմորթեն, իմ արընից գողտուկ վերցեք քսե՛ք ձեր քիթ-բերան, օրով ետ էնի կերեա ձեզի, ինչպես թե ոսկի թել, իմ օսկոռներ, իմ գլոխ, իմ ոնների էն սուլերը կըտանեք կըխորեք իմ մսուր, օրով ետ ձեզի պետք կուզա:

Էտ հերխեք նստան, չատ կծկուճ լացին, կարմիր կովին դժար էկավ ըտոնց լալը, էկավ հերխեքի կուշտ:

—Ինչի՞ կուլաք, ի՛մ որթիք ջան:

—Ապա ի՞նչ անինք, մերի՛կ, որ քեզի մորթեցին, մեր բերան կըցամքի, էլ մեզի պախող չըկա:

—Արեք էթանք, էստե մե պառավ կա, ես ձեզի թասմիլ կանեմ էն պառավին:

Կարմիր կով էրեխեքին տարավ, գնաց, գնացին մեկ հէրի դուռ կայնան:

Կարմիր կով էտ պառավին կանչեց, հելավ դուս, ասավ.—Պառավ, դու գինա՞ս, որ ընձի կըմորթեն:

—Հա՛, բա՛, գինամ:

—էս իմ էրեխեք կըտամ քեզի ամանաթ, Աստըծու ամանաթ, կըսիրես:

Պառավ պատասխանեց.—Շա՛տ լավ, չա՛տ լավ, կարմիր կով: Թողեցին—էկան:

—Ախչի՛, տղա՛, իմ գլխի մեկ կտոշը դո՛ւս թողեք, ինչ վախտ որ կանոթնաք, արեք ծծե՛ք, կըկշտանաք, նախիրն էլ որ կըբերեք, էս պառավ ձեզի կըպախա,—ըստեղ ասեց կարմիր կովը:

Հիրիկուն գնացին տուն, էն ախչիկ վազավ էկավ կարմիր կովի դեմ.—Նանե՛, իմ մատաղն էկավ:

Մնաց առավոտ, կարմիր կովին մորթին: Էն կարմիր կովի էրեխեք կարմիր կովի արնից մեկ քասով արուն վերցին, տարան խետեր, քսին ուրանց քիթ—բերան, կերպերը փոխվավ, ծամերը, թե սիֆաթը հելան ոսկեզօծ:

էտ կարմիր կովի միսը որ կուտեր, ըսկի խամ չըկար, ինչպես թե դարման, էն էրեխեք որ կուտին, էնքան քախսը էր, ինչպես թե մեղր:

Կարմիր կովի օսկոներ, ոտներ, գլուխ, ծածուկ ժողվեցին, տարան պախին կարմիր կովի մսուր:

Ըտոնց արվեստ ի՞նչ էր:

Ինչքան որ կանոթնին, կէթին էն մսերքի կուշտ, կարմիր կովի կոտոշը կըծծին, կշտանին: Էտ ետնա կինը էլ էն մեկ կուտն էլ չըտվեց, թողեց անոթի ընդոնց: Օրական ուր ախչկան կըկերցներ, խմցներ: Մնաց, ձմեռ ժամանակ մեկ խառնիս էլավ: Էտ կնիկը, ուրան ախչիկը զարթոնց, չորեր խագուց, քյամար կապեց, տարավ խառնիս: Էն եթիմ էրեխեք մացին տուն լալով: Կարմիր կովը մսերքից ձեն տվեց, էն պառավն էն հէրի մեչեն էկավ, կարմիր կովի մսուրը քանդեց, չորեր խանեց խագուց ախչկան, մյուս չորերն էլ խանեց խագուց տղին, շատ զարթարանքով տարավ խառնիստուն, բռնին ու կըխաղին: Էտ ուրանց խորթ մերը որ տեսավ. «Վահ՛, —ասավ, —երանի էտ ախչկա տիրոջ, էտ տղի տիրոջ: Քեչքա յա էտ տղի տեր գեր իմ ախչիկ ուզեր, ես իմ ախչիկ տեր ուր տղին, յարաք էտ դարիք ա, ո՞ր տղից ա, յա Աստված ընձի մեկ տղա կամեներ, ես էն ախչիկ ուզեր իմ տղին. էն վի՞ր ախչիկն ա յարաք»:

Որ մնաց խառնիս ֆրդելու, պառավն առավ ախչիկ ու տղեն, չուտ հառեչ էկավ տուն, բերեց չորներ խանեց, տարավ կարմիր

կովի մսուր պախեց, էտ տղեն, ախչիկ էկան տուն, հընկան քնան, պառավ թողեց գնաց:

Նորթ կնիկն առավ ախչիկն էկավ տուն, ըտոնց խանեց վեր՝ այ սև կապես, ախչի՛, ասավ, չեկար տենիր:

էտ եթիմ ախչիկ ասավ.—Ի՞նչ, նանե՛:

—Մե դըրիր ախչիկ, մե դըրիր տղա, էկած ին, բռնած ին, կըխաղին: Էն ախչկա ոների սողեր առծաթ էր, էն տղի ոների սապոկներ ոսկի էր, չեմ կանա թարրիֆն անե էն էրկըսի չորերը միլոնով գլոխ էէր իգե:

—Նանե՛ ջան, ապա մեզ էլ ընչի՞ չըտարար թամաչա անինք:

—Այ սև կապես դու, դու կուգաս կինես խաղի ոների մեջ, քեզի կըկոխըճեն:

Մնաց էն մեկէլ օր, բերեց կես լիդր կորեկ, լցեց մե կազանի մեջ, էն տղին, էն ախչկան ասավ.—Էնքան պըտի լաք, որ ձեր աչքի արցունքը էս կորեկին ծածկա, ախչիկն զարթոնեց, տարավ գնաց խառնիս:

Հէրի մեջի պառավն էկավ, կարմիր կովի մսերքից չորեր խանեց, բերեց լավ զարթարեց, բերեց աղջուր խառնեց իրար, արավ, ինչպես թե արցնքի խամ, լցեց էտ կորեկի վրա, կորեկ ծածկեց, էլավ ախչիկը, տղեն վերուց, գնաց խառնիս, բռնեց ախչիկ, տղեն խաղցրեց՝ չուր ժամանակին: Նառնիս որ ֆրղելու էլավ, պառավ վերուց ախչկան, տղին հառեջ առեց, էկավ: Էկավ թագավորի տղի հավուզի կշտնեն ընցընելու, ախչկա ոտը քցեց, սոլ ոտեն պըռծավ ընկավ հավուզ՝ ջրի մեջ:

—Վա՛յ, նանե՛, իմ սոլն ընկավ հավուզ:

—Բան չըկա, որթի՛ ջան, քելեք էթանք, քանի ձեր մեր չեկեր ա, ձեր չորեր տեսնի վրանեղ, կառնի:

Բերեց ձժերին տուն, չորերնեք պախեց կարմիր կովի մսուր, էրեխեքն էկան ընտեղ ընկան, քնան, պառավն էլ թողեց գնաց: Մերն քամակի խետն էկավ, ախչկան խանեց վեր:

—Այ սև կապած, էրեկվա տղեն, ախչիկ էկած ին, հէսօր էլ ուրիշ կեյիմ են խազած, չեմ գինա, խրեղեն են, չեմ գինա, ծովեղեն են, էնենց փախան, չեմ գինա, թե դոր գնացին:

Մնաց լուս բացվավ, էտ քաղքի թագավորի տղեն ուրան ձին ուղարկեց հավուզի վրեն ջրելու: Ձին, ինչ հնարք արեցին, հավուզի վրա չըգնաց, էկան թագավորի տղին ասեցին:

—Թագավորի՛ տղա, էտի հըմեն ավուր մեր հավուզն ա, ձին հըմեն օր կէթեր ջուր կըխմեր, հէսօր չէթար խմեր:

Թագավորի տղեն հելավ էկավ հավուզի վրա, իչկաց, տեսավ որ մեկ բան հավուզի մեջ կըպսպղա, չանկալ քցեց խանեց, տեսավ, որ

սոլ, տարավ թագավորին նշանց տվեց, ասավ. «Թագավո՛ր, յա էս սոլի տեր մկա կրգտնես, յա ես մկա ընձի կրսպանեմ»:

Թագավոր սոլ դրեց գետին, ջառ քցեց քաղաք, ասավ. «Ուրքան էգեղեն կա, ժողվեք բերե՛ք»: Ինչքան էգեղեն կար, ախչիկ, կնիկ, խարս, ժողվեցին բերին, բաց էտ էրկու էրեխեն.

էն կնիկն էտ ախչկան պախեց, թե—Սե՛ կապած, դու էտենց տկոդ, չփլաղ, կէթաս թագավորի դիվա՞ն: Ես իմ ախչիկ կօղորկեմ կէթա:

էլավ ուր ախչիկ տարավ, գնաց: Թագավորն էգեղեն քոմ արեց, ինչքան որ կար, հիմցավ, որ մեկ պակաս ա, սոլն էլ մեկի ոտի վրեն էկավ:

էկան էն եթիմ ախչիկ գտան, տարան գնացին. բերին սոլ խագցրին, տեսան, որ ինչիս ուր ոտից բուսած բան՝մ ըլնի:

Թագավորի տղեն ասավ.—Իմուն կա՛ էս ա, չըկա՛ էս ա:

Թե՛ թագավոր, թե՛ թագավորի կնիկ, թե՛ վազիր-վաքիլ, թագավորի տղին ինչքան խրատ տվեցին, չըլսավ:

—էս ախչկան կառնեմ, որ ես կառնեմ:

Ախչկան բերին խարցմունք արին:

Ախչիկն ասավ.—Ընձի ունեմ մեկ խալիվոր խեր, մե խորթ մեր, մե խորթ քուր, մե խալալ էլ ախպեր ունիմ:

—Ապա քու սոլի թայն դո՞ր ա, էս սոլի թայն:

Ասավ.—Իմ մերիկ պառավ գինա, ես չեմ գինա:

Դարձավ էկավ տուն ախչիկը, ախչկա խորթ մեր մնաց էն տեղ, թագավորի տղին կըհամոզեր:

Թագավորի տղեն զատ չէր խասկնա ըսկի: Կարմիր կովի գլխը ախչկան ձեն տվեց: Ախչիկը գնաց մոտ:

Ասավ.—Ախչի՛, քու ախպերն օղորկա՛ թագավորի տղի կուչտ, ասա՛, թե հիրկուն իմ մամեն կուզա, թագավորի՛ տղա, արի՛, ես իմ քուր կըտամ քեզի:

Ախչկա ախպեր գնաց մո թագավորի տղեն.

Թագավորի տղին ասավ.—Թագավորի՛ տղա, հիրիկուն արի՛ մեր տուն, իմ մամեն կուզա, իմ քուր կըտամ քեզի:

Թագավորի տղեն հիրիկուն էկավ, մամեն հէրից էկավ, բերեց ախչիկ զարթըրեց, տվեց, թագավորի տղեն տարավ. տարան պսակեցին: Մեկ չաբաթ մնաց: Մերն էլավ գնաց ախչրկան տեսութեն, էտ խորթ մերը գնաց թագավորին խնթըրվավ՝ ախչիկ տու տանեմ էրկու օր մնա մեր տուն, էլման բերեմ:

Թագավոր ախչիկ տվեց մոր, բերեց, էկավ տուն, մե էրկու օր մնաց, բերեց ուրան ախչիկը զարթըրեց, էտ ախչկա չորեր, ինչ կար, խագուց ուրան ախչկան, տարավ տվեց թագավորի տղին,

դառցավ էկավ: Մնաց հիրիկուն, թագավորի տղեն էկավ ուր կնկա կուշտ, իշկաց սիֆաթ, տեսավ որ էսի ուր կնկա սիֆաթ չի, իշկաց ձեռներ, տեսավ կնկա ձեռներ չի, ոնների սուլեր իշկաց՝ տեսավ, որ էտ սուլեր դճր, նրա ոններ դճր, շատ զատն են հիրարուց: Հելավ ախչիկն բերեց, էկավ էտտեղ, տեսավ, որ ուր կնիկ փոխարկած ա, կնիկն էլ, էն ախչիկն էլ զոքանչն առավ գնաց մո թագավոր, թագավորին հայտնեց:

Թագավոր էրկու խատ յաբու ուզեց, էն խորթ մերն էլ, խորթ քուրն էլ կապեց էտ յաբուի պոչերեն, տվեց էրկու տղի ձեռ, ասաց.—Տարեք էնքան պըտըտցրե՛ք, որ էտոնց մենակ դառտակ գլխներ մնա, որ բերեք տաք ընձի:

Տարան փչացրին, գլխներ բերին տվին թագավորին, թագավոր թուղթ գրեց, կպուց էն քալլեքի վրեն, դրեց էնտեղ օրինակ:

Ուրանք խասան ուրանց մուրազին, մենք էլ խասսինք մեր մուրազին:

